

Javaslat a „**Kisboldogasszony temetői kápolna (Boldogságos Szűz Mária)**”
az „Egri települési értéktárba” történő felvételéhez

Készítette:

Egri Városszépítő Egyesület (név)

(aláírás)

Eger, 2019.02.

(település, dátum)

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve: Egri Városszépítő Egyesület
2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai: Laskay Anna

Név: Laskay Anna

Levelezési cím: 3300 Eger, Puky Miklós u. 20.

Telefonszám: 30/391-03-76

E-mail cím: alaskay@gmail.com

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése „Kisboldogasszony temetői kápolna (Boldogságos Szűz Mária)”
2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

☐ agrár- és élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☐ ipari és műszaki megoldások	☒ kulturális örökség	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus	

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye: Eger, Kisasszony u.

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik

☒ települési   ☐ tájegységi   ☐ megyei   ☐ külhoni magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása:

A Kisasszony-temető, a Szent Miklós-, Rác-, vagy Felnémeti kapun kívül, 1720-ban iktatja először a halotti anyakönyv így: „... ante Portam Rascianam. ” vagyis Rác-kapu előtt; írták azonban úgy is a Rác-kapun kívül (Extra Portam Rasc.). A század végén, Tót-temető néven emlegetik a hivatalos írások, míg a Hatvani vagy Fájdalmas-temetőnek (Magyar-temető volt a neve). Mivel pedig a kápolna Bucsuját, mint manapság is, szeptember 8-án, vagyis Kisboldogasszony napján tartják, lassanként a Kisasszony – temető nevet kapta. Itt is sok tekintélyes egri család temetkezett, de – sajnos – a régi síremlékek jobbára olvashatatlan írásúak.

Az egri kápolnák Canonika Vizitációja 1780-ban elmondja, hogy a „Mária-kápolna a Felnémeti kapu előtt egy dombon, a temetőn belül áll, 1724-ben Pirner Mihály itteni polgár

építtette, („... Anno circiter 1724. per Michaelem Pirner Civem Agriensem erectur.”) Mária születése napjáról kapott nevet s minden alkalommal így jegyzik be az anyakönyvbe: B. V. M. Egy oltára van, szűk kórusa, 1726-ban öntött harangja. – Régi harangját 1726-ban öntötték s ez volt a felirata: Soli Dei Gloriam, vagyis: Egyedül Isten Dicsőségére.

Pirner kőműves 1712-ben Selmezbányáról telepedett le Egerben, a régi városháza egyik építőmestere 1731-ben alapítványt is tett a kápolnára. 1805-ben az érsek utasítja a városi magistratust, hogy az 1731. évi tanácsjegyzőkönyvbe kutassa fel a bejegyzést, mely Pirner Mihály egri polgár alapítványára vonatkozik. Egyben másolatban közli az alapítványra vonatkozó ottani bejegyzést, mely szerint Pirner Mihály egri polgár 1731-ben 300 Ft helyezett el kamatra Koller József káptalani serfőzőnél, egyben egri házát, mely a káptalan utcájában az ún. Csurgó utcában, a Szt. József-templom közelében fekszik, egy misealapítvány céljára adományozza, melyet minden héten a Felnémeti-kapun kívül fekvő kisasszony-temető kápolnájában egy szeminárium pap fog elmondani”. (Eger HemL v. i. 1805: 212. sz.)

Az Acta Parochorum 1761-es elszámolásából értesülünk, hogy a kápolna zsindeyes tetőzetét helyre állították. „Ad capellam Beatae Mariae Virginis ante portam Rascianam Agriensem Pro Asseribus longissibus 2 ft. 24 x; Pro 1600 scandulis 4 fl. 32 x.” (Az egri püspökség számadásaiból. No. 13. f. 485. MDK. Fk II. 94—95).

Az egri plébánia iratai elmondják, hogy a Felnémeti vagy Szt. Miklós-kapun kívül 1724-ben Pirner Mihály egri polgár az ún. Kisasszony - temetőben egy kápolnát építtetett. E kápolnát 3 évvel ezelőtt — tehát 1802 körül — Madarassy János kanonok költségén részben restaurálták, más részeiben viszont még további költséges helyreállítást kell végezni. A homlokzati fal hamarosan ledől, a tető beázik, az esőtől romlik a boltozat. A falakat vakolni kell stb. (Egri ÉrseghL canvis.-ok). Így fel kell tételeznünk, hogy a kápolna még egy restauráláson ment keresztül. Bizonyos, hogy mai csehboltozatai a keletkezéssel nem egykorúak, hanem egy későbbi helyreállítás folyamán épültek.

Jellege:

Szabadon álló egyhajós, homlokzati tornyos kápolna, építette Pirner Mihály 1724-ben, átépítette Magurányi József 1802-ben. Külső homlokzatán és belső tagolásában is egyszerre van jelen a kései barokk formavilága és a klasszicizmus letisztultsága.

Külső:

A kápolna középtornyos homlokzatú. A tornyot tagoló, rizalitot alkotó, páros pilaszterek között egyenes záródású kapu, fölötté gyengén ívelt szegmentzárású kovácsablak. A sarok falpillérekkel hangsúlyozott toszkán párkányzata fölött erős kiülésű főpárkány már klasszicizáló. A tornyot két hátraívelő oromfal fogja közre, faltükrös homlokzatán félköríves, keretelt fülkében Mária szobor (XVIII. sz.), fölötté kőkeretes, könyöklőpárkányos, zárkóves szegmentíves ablak. A torony falszakaszi részét vízszintesen, mereven kiszökellő toronypárkányzat zárja. A tornyot a barokkra jellemző módon mind a négy oldalt tagolt, törött

ívű, hegyes gúlaidombban végződő toronysüveg zárja. Külsejét bádогоzták, gombbal és kettős kereszttel zártak. Oldalhomlokzatát a fejezetes pilaszterek között enyhe ívelésű, szegment záródású ablakok tagolják. A főpárkányzat teljes homlokzaton végigfutva zárja a falazatot. A homlokzat a szentély falánál visszalép és egyenesen záródik. Nagysága és hegyes (nem tört ívű) sarokzáródása, arra enged következtetni, hogy a 19. századi átépítésekkel nyerte el jelenlegi formáját. A déli homlokzathoz kapcsolódik a sekrestye, mely biztosan utólag került az épület tömegéhez. Az apszis felett kontyolt nyeregtetőt ma cserép burkolattal láthatjuk.

Belső:

A belső térbe lépve barokk karzattal ellátott, kellemes hatású, kétosztatú belső tér fogad, melyeket csehsüvegboltozat fed. A falsíkokat golyvás övpárkányú falpillérek tagolják, ezekkel is erősítik a templom barokk jellegét. A gyülekezeti tér alatt található a nagyméretű altemplom, melynek bejárata a torony északi oldalán nyílik. Az altemplom lefedésénél is megismétlődik a lapos ívű csehsüveg boltozat, anyagszerűen téglából kirakottan.

Az a hatvanas - hetvenes éveket követően fehér meszelést kapott a templombelső. Így az addigi barokk festést teljes mértékben elfedték. A templom freskója, oltárképe Verrasztó József atya idejében keletkezett. A freskót Takács István Mezőkkövesdi Festőművész készítette 1977-ben, kinek több freskója is látható városunkban (1950-ben készült) Bazilika, Érseki kápolna. A főoltár freskója teljes egészében kitölti az apszishátsó falát. A templom patrónusa jelenik meg rajta, az éppen megszületett Mária. Mária születését mindig belső térben ábrázolják. Ez részben arra is utal, hogy Mária templomi szolgálatot teljesített, részben azért mert alakját Krisztus egyházának is értelmezték. A középkortól ez egy polgári lakás gyermekágyas szobája, itt inkább szentélyszerű. A történet bemutatása zsánerjelentként igazodik a jelent ábrázoláshoz. Szent Anna, az anyai ágyban fekszik, körülötte sürgölődik a többi asszony, középen édesapja Joachim tartja a kezében a bepólyált újszülöttet. Takács István stílusa klasszikus művészeket idéz. Egyszerre bravúrosan festői, és dinamikus, mint egy barokk mester, valamint egyszerre rajzosan finom és szép formákat teremtő, mint egy reneszánsz festő.

A templom mai belső és külső festését megboldogult Antalóczi atya készítette el 1993-ban. A felújítás során a kápolna márványát Olaszországból hozta, a műemlék palát Bécsből hozatta. Ajtókat, ablakokat, oltárt készítettett, melyeket képzett egri mesterek végeztek. A kápolna tetőzetét vörösrézre cserélte. Az atya a renoválás során, egy a stílusában a barokkhoz hasonló festést rendelt meg, amely munkát Mező Tamásra bízta. A kápolna belsődíszítő festése is a 18. sz-i motívumokat idézi (copf, volutta, rocaille).

Berendezés:

Főoltár. Egyszerű fa sztypesz és újabbkori retabulum. A hátfalon két lebegő barokk angyalszobor tartja a főoltárképet. A XIX. sz. elejéről származó faragott és aranyozott keretben olajfestmény Máriát ábrázolja a gyermek Jézussal, angyalokkal.

Mellékoltár.

1. Az arcus triumphalis két oldalán XIX. sz. –i gazdag empire faragványokkal díszített aranyozott keretben balról Szt. Mihály arkangyal legyőzi a sátánt c. olajfestmény (Guido Reni után, XX. sz.), jobbról
2. Szt. József halála c. oltárkép élénk színekkel, XX. sz. A templomban a XX. századból származó dekoratív, neobarokk díszítőfestét láthatjuk.

A kápolnánkban található képek egyikéről:

Az egri Kisasszony- Temető kápolnájának egyik barokk képén a liliomot tartó Szűz előtt lebegő földgömböt almával a szájában kígyó tekergi körül. Felírása: QAERETUR PECCATUM ILLIUS ET NON INVENIETUR. Psal. 10,15. Bünt keresnek benne, de nem találnak.

Lourdesi oltár

A kápolna északi oldalán, mely a ravatalozó felőli oldal található a Lourdi oltár melyet a Kisboldogasszony egyházközség hívei jóvoltából, állítatott Verrasztó József plébános atya Elődjé. Minderről tanúskodik az oltár mellett található angyal szobor fölött olvasható, felírat: „Készült a Hívek adományából. Boldogasszony évében. 1948.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett:

„Kisboldogasszony temetői kápolna (Boldogságos Szűz Mária)”, építésének története, megjelenése, külső belső értékei indokolják a helyi értéktárba kerülést. Az Egri Értéktár Plakátkiállítással együtt kiírt kreatív pályázat egyik témája az volt, hogy még mit szeretnének látni a tanulók az értéktárba a Kisboldogasszony temetői kápolna volt az egyik megfestett javaslat.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források):

1. VOIT Pál: Eger város műemlékei.
Heves megye műemlékei. II. Bp. 1972
2. www.fertalymesterek.hu
oldalról származnak.
3. Breznay Imre:
Eger a XVIII. Században
második kötet
4. Egri Népújság
1927 -

5. Antalóczi család
Szabó Tamás
Hadobás Zoltán, tanár

https://www.youtube.com/watch?v=sAURn66_U2E

https://www.youtube.com/watch?v=3y2_deZo_Rw

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

<http://www.egrikisboldogasszony.hu/main.php?p=main&mid=78c26cbb7c4c7159053fb51842a05aad&c=list>

III.

MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja
2. A **Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának** való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek
3. A javaslatához csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat